

– ע' בית הלוי ח"ב יא; דבר אברהם ח"א ב; חלקת יואב יו"ד ה; אמרי משה ב; קובץ ענינים להלן לב; רשימות שיעורי הגר"ד – סוכה שם, ובהערה.

ב. הראשונים (עתוס' כט. ותורא"ש, וע"ע רשב"א) פרשו את השוואת הגמרא משחיטה לשבירת כלי חרס, שתלוי הדבר בחשיבות, ולרב שמחצה נחשב כרוב, גם חצי כלי יש לו חשיבות כרוב ולכן אינו נטהר.

יש שהעיר לפי"ז לסברת רב כהנא שחצי אינו חשוב כרוב, מדוע נטהר הכלי בנתיצת חציו, והלא אין זו נתיצה חשובה, וכמו שחיתת חצי (ע' באגרות משה או"ח ח"ב פט).

וי"ל לפי הנ"ל, שלרב כהנא גדר השחיטה כמעשה חיובי, ולכן צריך רוב, אבל נתיצת הכלי אינה אלא ביטול חשיבות הכלי, ולא מעשה-טהרה. אמנם כבר דנו בדבר האחרונים, בגדר טהרת כלי חרס בשבירה, אם הוא ביטול שם הכלי או כמעשה-מטהר (ע' מאירי סוטה כט. קוב"ש פסחים קנד (בדף לג:) ובהערות המהדיר לרשב"א בהוצ' מוסה"ק). אך גם למש"כ האחרונים להוכיח שהוא מעשה המטהר, י"ל שפעולת טהרתו בכך שהוא מבטל שם כלי, וזהו שם המעשה – ביטול הכלי, משא"כ שחיטה י"ל שהיא מעשה המכשיר באופן חיובי, לא נטילת חיות בעלמא).

דף כט

הערות ובאורים בפשט

'שאני לענין טרפה דבעינן רוב הנראה לעינים' – רוב הראשונים מפרשים שאין הכוונה לרוב בהפרש גדול, שניכר לעין ללא מדידה, אלא הכוונה להוציא מסוג 'רוב' הנראה ללב שדברנו בו עד עתה, שמחצה על מחצה רואים אנו אותו כרוב, כאן צריך רוב הנראה לעינים. וכן לענין שחיטה, שלמסקנא הרי היא דומה לרוב של טריפה – די ברוב של 'חוט השערה' להכשיר. (רמב"ם, רשב"א, ר"ן. וכן פסק בשו"ע יו"ד כא, א).

ואולם יש שדייקו מלשון רש"י כאן, וכן מדברי המדכאי ועוד, שלשחיטה צריך דוקא רוב עם הפרש גדול, הניכר לעין ללא מדידה מקרוב. (כן דייקו בפרי חדש ובט"ז ביו"ד שם. וע"ע בהגהות מים חיים שבסוף המסכת, לבעל הפר"ח). וכתב הט"ז שלכתחילה יש להחמיר לחוש לשיטה זו, במקום שאין הפסד בדבר. וע"ע במובא להלן קכג:).

'הי בחולין והי בקדשים' – נפקא מינה, שאם הרישא בקדשים – הרי שלא מצריך ר' יהודה שחיטת ורידין אלא בקדשים, שלדם הוא צריך, אבל בחולין – אין צריך. וכן לענין הדין המובא בסיפא, שהשוחט שני ראשים כאחת שחיטתו כשרה בדיעבד – אם מדובר על קדשים, הרי שבחולין אפשר אף לכתחילה. (עפ"י רמב"ן (עע"ש), רשב"א, תורא"ש. וע"ע מהר"ם).

(ע"ב) 'הכל מודים היכא דשחט סימן אחד עובד כוכבים וסימן אחד ישראל שהיא פסולה – שהרי נעשה בה מעשה טרפה ביד עובד כוכבים' – לאו דוקא 'סימן אחד', אלא אפילו שחט הגוי מיעוט סימן (הוושט) – נעשתה טריפה. אלא נקט 'סימן אחד' משום הדינים האחרים, וכדלהלן. (רש"ש; דובב מישרים ח"ג עו, ג).

עוד העירו האחרונים על לשון הרמב"ם, שכשגוי התחיל לשחוט פסול משום שישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, והלא בגמרא מבואר שאין צורך בטעם זה – וכתבו דרכים שונות בישוב דבריו – ע' להם משנה ואור שמח הל' שחיטה ד, יג; אחיעזר ח"ג סז, ה; אגרות משה ז, ז).

‘בעולת העוף נמי, היכא דמליק סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה – פסולה, שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף למטה’ – נראה מדברי הרמב"ם (פסולי המוקדשין ז,ו), שאפילו לדעת האומר ‘שנה לשחיטה מתחילה ועד סוף’ (שכן פסק הרמב"ם להלכה, כר' יוחנן) – לא נפסל העוף אלא כששחט סימן אחד למטה, אבל במיעוט סימן לא פסל, כיון שטעם הפסול כאן הוא רק משום שעשה בה מעשה חטאת, ובחטאת אינו נחשב מעשה להכשיר אלא בסימן אחד שלם. (ובפרי-מגדים (בפתיחה כוללת להל' שבת) תמה על דברי הרמב"ם). (עפ"י שו"ת דובב מישרים ח"ג עו,ג; שלמי שמעון.

וכבר כתב כן הרשב"א בחדושו כאן, שאם לא מלק למטה אלא מיעוט הסימן, לכולי עלמא אינה פסולה, שהרי אין זה מעשה חטאת. ואולם להלן בסמוך בדברי רב יוסף, כתב הרשב"א שפסול. וכנראה פרש שבדבר זה נחלקו רבא ורב יוסף – האם נפסל רק במעשה שהוא כשר בחטאת או אף בפחות מזה. וכן משמע בחדושי הר"ן. וכן משמע ברש"ש, אלא שהוא כתב טעם אחר; שלרוב אין לומר ‘שנה לשחיטה מתחילה ועד סוף’ אלא מסימן ראשון ואילך, ולא בתחילת סימן ראשון, ולרב יוסף, אף במיעוט סימן.

אלא שמהרמב"ם אין נראה כן, שהרי פסק כרב יוסף, שכבר במיעוט סימנים ישנה לשחיטה, ואפילו הכי לא נפסל במליקת מיעוט סימן למטה, הגם שישנה למליקה מתחילה ועד סוף, כאמור.)

‘אלא כגון ששחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים – למאן דאמר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף מיחייב...’ – ואף על פי שלא שחט שחיטה מלאה בחוץ – חייב, שהרי לדעה זו כל חלק וחלק במעשה השחיטה, חל עליו שם ‘שחיטה’, נמצא שעבר על איסור שחיטה בחוץ. (ואין כאן ‘חצי שיעור’ שחיטה, אלא כל משהו ומשהו נחשב ‘שחיטה’, והלא אין שום דין המצריך שחיטה כולה לחיוב. וכן משמע בב"ק (עב.), שרק משום גזרת הכותב ‘טבחו’ – כולו באיסורא, אין לחייב תשלומי ד' וה' על חלק מן השחיטה. ע"ש).

ואעפ"י שאלו היה עושה בפנים מעשה זה לבדו – לא היה הקרבן כשר, נמצא שמעשה זה לבדו אינו מעשה הכשר בפני עצמו בפנים – מכל מקום חייבין עליו בחוץ כיון שלבסוף השלים את מעשה השחיטה, הלכך נחשב הקרבן ‘ראוי לפתח אהל מועד’. (וצ"ע לדעת ר' אליעזר בובחים קי, שהמקטיר חצי-מתיר בחוץ – פטור.)

עיונים; פרפראות

‘אמר מר, יכול לא מירק יהא פסול – אם כן, הויה ליה עבודה באחר ותניא, כל עבודת יום הכיפורים אינן כשרות אלא בו? הכי קאמר, יכול יהא פסול מדרבנן, דס"ד אמינא איכא פסול מדרבנן – לכך שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה...’ – יש להקשות, לשיטת רש"י להלן (ל. ד"ה תיקון) שאם שהה במיעוט בתרא – פוסל, אם כן היאך כשר ביום הכיפורים שימרק אחר על ידו, והרי כל עבודות היום אינן כשרות אלא בו, נמצא שהמיעוט-בתרא נשחט בפסול?

ויש לומר שמכאן סמך למה שכתב ב'בית אפרים', שבמיעוט בתרא אין פסול אלא מדרבנן, וכל שפסול מדרבנן לא פסלו ביום הכיפורים, כמו שאמרו כאן שאם היינו נוקטים שבקדשים יש פסול מדרבנן כשלא גמר השחיטה, היה מותר לאדם אחר למרק השחיטה ביוהכ"פ.

עוד יש לומר, אין דברי רש"י אמורים אלא כששחט מיעוט בתרא באחד מחמשה אופנים הפסולים, שהיה דרסה חלדה הגרמה ועיקור, אבל פסולים אחרים, כגון שחיטת גוי או מומר, שאינן מחמש הלכות שנאמרו בשחיטה אלא הלכות שנלמדו מוזבחת – פסולים אלו אינם בכלל ‘שחיטה פסולה’ אלא שאינה שחיטה כלל, וכהריגה ונחירה דמי, ואינו פוסל. ועייין בש"ך (יו"ד ב סקכ"ז) שבגמר גוי השחיטה במיעוט

בתרא – לא פסל. וכתב שכן משמע בש"ס חולין יט וברש"י (ובפרי מגדים שם באר הטעם, שעכו"ם אינו בר שחיטה). ולפי זה יש לומר שגם שחיטה של אדם אחר ביוהכ"פ אינה בגדר 'שחיטה פסולה' ואינה פוסלת. ואם נאמר כן יצא שגם בשמירק אחר ביוהכ"פ ושהה או דרס – לא פסל. וצריך עיון. (מהגרונ"ג גולדברג שליט"א).

בעיקר הסברא לחלק בין שחיטת גוי שאינה שחיטה כלל, לשאר פסולי שחיטה – ע' גם ב'קובץ ענינים' להגרא"ו, להלן לב (עמ' כז); שעורי הגר"ד רפפורט א,ב; אמרי משה סוס"י ג.

ולכאורה יש מקום בסברא לומר לאידך גיסא – שבשחיטת נכרי וכדו' היות ואין פסול בעצם מעשה השחיטה אלא שאין זו שחיטה המתרת, (וכן ביוהכ"פ כששוחט אחר, אין זו שחיטה הכשרה והראויה, אך מעשה השחיטה היה כדינו), הלכך בזה אין פסול במיעוט בתרא כיון שאינו נצרך להתיר. ולפי זה אם גוי דרס או החליד במיעוט בתרא, וכן אחר ביוהכ"פ – יפסול אף להש"ך. כן נקט בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"א ז,ז וע"ש באריכות בכל הסימן בבאור השיטות הרבות במיעוט בתרא).

'שלא יהא אחד שוחט שני זבחים' – הוא אשר כתוב ביום השמיני למילואים וישחט את השור ואת האיל – ואת' הפסיק, להורות שלא היה שחט בסכין אחת את שני הראשים כאחד. (עפ"י משך חכמה – ריש שמיני.

א. אף כי חכמים חולקים על הדין האחר, וסוברים ששנים שוחטים זבח אחד – מודים הם שאחד לא ישחוט שנים, ואין בדבר מחלוקת. וכן מבואר מפסקי הרמב"ם (פסולי המוקדשין א, ד ה).

ואפשר הטעם שמודים חכמים, הגם שאינם דורשים 'תזבחהו' לענין שנים ששוחטים – משום שאין עושין מצוות חבילות חבילות, וכל שחיטת זבח – מצוה היא. (אבל בחולין, מבואר בגמרא שמוותר אף לכתחילה לשחוט שני ראשים כאחת. וצ"ל שאין שייך בזה 'חבילות', שאינו אלא הכשר לאכילה, או מטעם אחר – ודומה הדבר למפריש תרומות–ומעשרות מכמה מינים בהפרשה אחת).

ואולם הרמב"ן כתב שחכמים דורשים מ'תזבחהו' שאין אחד שוחט שני זבחים. ואפשר שאין בשחיטת שני זבחים משום 'חבילות חבילות'. – ע' תוס' סוטה ח ד"ה אין; מגן אברהם – סוס"י קמו. וכן יש לומר שצריך ריבוי מיוחד כי דין 'אין עושין מצוות חבילות' מדרבנן הוא ולא מדאורייתא – ע' בזה בתוס' בסוטה שם ובמו"ק ח. וצ"ב בכל זה.

ב. ע"ע: פירוש בעה"ת על התורה – ויקרא א,ה עה"פ 'ושחט את בן הבקר' – בלשון יחיד. וע' פני יהושע – ברכות לא: שהעיר על לשון 'וישחטו את הפר' – לשון רבים. וע"ע במגדים חדשים שם).

*

...התמודדותו (של הג"ר אלחנן וסרמן זצ"ל) בלימוד תורה הקדושה היתה באופן פלא. בספריו הוא מברר דכשיש על האדם מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים – אין עליו חיוב תלמוד תורה, כמו שאין חיוב ת"ת כשצריך לעסוק בצרכי חייו, כדילפינן לה מואספת דגנך, ומאידך גיסא חיוב הלימוד בכל רגע ורגע שהאדם פנוי. כהלכתו כן מנהגו – לא נמנע מלהתעסק בכל דבר נחוץ בחיי הפרט והכלל, לא נח מטרדותיו בעניני החזקת הישיבה, הורה דעת את העם במאמריו הרבים בהשקפות התורה על מאורעות ושאלות העת שפרסם בחוברות ובעתונים, ושב ללימודו כאילו לא הפסיקו. כמה פעמים בדרכו לנסיעות חו"ל, סר לבית הישיבה כשמזוודתו בידו בדרכו לתחנת מסה"ב להרצות שיעור לפני התלמידים קודם צאתו. שום דבר לא בלבל מחשבתו מלחזור לענין שהיה עסוק בו. כ"מ הגאון הר"י כהנמאן זצ"ל, הגאב"ד פוניבו' מספר, כי בלמדם יחד בראדון הביאו לו מברק כי נולד לו בן. באותה שעה היו

עוסקים בדברי התוס' בחולין כט ע"ב, אדמאמו"ר זצ"ל פתח המברק, עמד וברך, וחזר לענין שהיו עוסקים בו באמרו 'וכי מסתבר שלמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, התחלת השחיטה אינה כלל חלק ממנה', וכן המש"ך להתעמק בסוגיא כאילו לא קרה שום דבר... (מתוך תולדות הגרא"ו – המובאים בתחילת ספר 'קובץ שעורים')

דף ל

באורים בפשט

והוינן בה, טעמא שלא לשמו, הא סתמא פטור, ואמאי...' – כן היא גרסת רש"י. ואף על פי שמהרישא יש לדייק להפך, דוקא שחט לשמו פטור – הא סתמא חייב (כן הקשו בתוס'. וע"ע בתורא"ש) – כיון שהדיוקים קשים אהדדי, יש לנו לפרש שב'לשמו' דרישא נכלל גם שחיטה בסתמא, שהרי 'סתמא – לשמו', אבל 'שלא לשמו' דסיפא ודאי אינו מתפרש על סתמא. (עפ"י חדושי הרמב"ן והר"ן. עע"ש. וע' גם בתורת חיים ובחדושי הנצי"ב).

(ע"ב) 'החליד' – לשון חלדה, כחולדה הדרה בעיקרי הבתים, שהיא נסתרת ומכוסה. (עפ"י גמרא לעיל כ: הערוך, ערך גרם-ג. וע' במובא לעיל שם מה'יבין-שמועה).

וכן נמצא פועל 'חלד' בלשון חכמים, במשמעות הפירה והתירה: 'חולדה זו שחולדת בעקרי בתים' – פסחים ק"ה: לפי כת"י מינכן; 'מרחיקין את הורעים... מפני שמחלידין את הקרקע ומעלין עפר תיחוח' – ב"ב יט; 'הקב"ה עושה להן מחלים-מחלים מלמטן והם מחלידין בהם עד שהם באים תחת הר הותים' – פיסק"ד קמו. עפ"י מילון א"ש).

'היה שוחט והתיו את הראש בבת אחת, אם יש בסכין מלא צואר – כשרה...' – הרמב"ן פרש (וכן דעת הרא"ה בבדק הבית ב"ש ש"א) 'התיו את הראש' כפי פשטות הלשון, שהראש כולו הותו והופרד. וכתב לפי זה שאם לא התיו את כל הראש אלא הסימנים לבדם, אפשר שאין צורך בסכין ארוכה כשיעור שבמשנה, כי די אף בסכין קצרה לחתוך הסימנים גם בהולכה ללא הבאה או הבאה ללא הולכה. (ואולם ברישא דקתני 'התיו את הראש פסולה' – ודאי לאו דוקא הוא, כי בכל אופן שהוא דוחק את הסכין וחותר ע"י הדוחק ולא בדרך הולכה והבאה – פסול. אלא נקט 'התיו את הראש' משום הסיפא. עפ"י שו"ת הרשב"א ח"א טז, תרמח; רש"ש).

אבל הרשב"א והר"ן סוברים שהתנות שני סימנים בכלל 'התות הראש' היא, והביאו דוגמא ללשון זו. ולשיטה זו, גם בחיתוך הסימנים בלבד צריך שיעור כמלא צואר, כששחט בהולכה ללא הבאה או בהבאה ללא הולכה.

'אבל אם הולך והביא, אפילו כל שהוא, אפילו באיזמל – כשרה' – כתבו כמה ראשונים, שזה דוקא בעוף שצוארו דק, אבל בהמה צריכה סכין כמלא צואר וחוצה לו כמלא צואר. (בה"ג; ר"ח. והובא ברי"ף; רבנו שמואל – מובא בהגהות אשר"י). ואילו הרמב"ן כתב שאין נראה כן מן הגמרא, שאלמלא היה הדין בעוף ולא בהמה, היו רבותינו מפרשים הדבר.

(וכי"ב כתב הר"ן. וכן נראה לדייק מרש"י, שפרש רישא דמתניתין בהמה, ואילו היתה הסיפא מדברת רק בעוף, לא היה סותם. ואפשר שחומרת הגאונים היא ולא מדינא דגמרא).